

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Sermo XII. Timoris species. Præambulum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

D. Augustini similitudinem ex sutoria arreptam officina pluribus explicat Honorius in Canticor. viii. & notat Sutori necessaria esse, corium, ferrum, setam, linum. Corio comparat animam; ferro, seu acui sutoriae Timorem servilem; setae suillae Timorem initialem; lino Timorem filialem. Sicut autem subula corium perforatur, sic Timore servili anima transfigitur, & reliqua immittuntur.

SERMO XII.

TIMORIS SPECIES

Praambulum.

CUM tam sint multi spiritualis vitae Magistri, qui Timorem, ut Fundamentum Aedificii spiritualis habent, alii vero eundem, ut Tectum praedicant, reor distinctione, utriusque partis patronos conciliari posse: Sic namque statuo. Esse Timorem quendam, qui neque Fundamentum, neque Tectum dici possit: aliquem qui Fundamenti, alium qui Tecti rationem habeat: nec deesse, qui utriusque rationem participet. Quod ut ab omnibus intelligatur instituenta est divisio in membra, sive species, aut genera, quae idem hic valent.

ARTICVLVS I.

TIMOR NATURALIS.

ISPESCO Timorem in quinque genera. V. I. sit Naturalis. II. Mundanus. III. Servilis. IV. Filialis, vel Castus. V. Initialis. NATURALIS

RALIS est adfectio quædam appetitus sensitivi, & significat nobis, imminentis mali fugam; estque insita à naturâ animalibus, ideoque non hominibus modò, sed etiam brutis. Hæc licet bona sit physicè, seu naturaliter, quia ad multa commoda ab Auctore naturæ est ingenerata animalium generi, ut docet *Orat. contra Iram* S. Basilii; tamen, cum in nostrâ non sit potestate, non potest moraliter dici bona, vel mala: ac proinde de eo Timore non est nobis sermo. Siquidem ad nos ille Timor spectat, qui dicit relationem quandam certam ad DEUM. Quod nõ convenit naturali, qui secũdum se consideratus, nec convertit ad Deũ, nec avertit à Deo: moraliter indifferens. Quod si avertit à Deo, ut fit, quando quis propter malum, quod timet, Deum offendit, aut paratus est offendere vel derelinquere, vocatur *Timor Mundanus*. Si autem propter malum formidatum, ad DEUM convertitur timens, plura sortitur nomina. Si enim convertatur, quia timet malum pœnæ, dicitur *Timor servilis*. Si, quia timet malum culpæ, vocatur *Filialis*. Si quia utrumque simul, nuncupatur *Initialis*.

ARTICVLVS II.

TIMOR MUNDANVS.

IS ita nominatur, quia est hominum, mundum, & quæ in mundo sunt nimium amantium, ac proinde ea amittere præposterè metuentium. Si quis igitur ita reformidet aliquod hujus vitæ incommodum, vel pœnam, ut ad illud depellendum, vel evitandum, non dubitet offendere Deum mortaliter, agitur Timore Mundano. Quo abreptus fuit Petrus, quando Christum negavit.

Aa 4

Est

Est hic Timor apertè malus & noxius, Quem Christus vetuit apud Matthæum cap. x. 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus* Et S. Petrus post resipiscentiam, epistola 1. *Timorem eorum ne timueritis*. Ab eodem liberari petebat David, cum sic precaretur: Ps. 63. 2. *A timore inimici eripit animam meam*, ut exponit S. Basilius. homil. 5. in psal. 33. Oritur Timor iste ex amore vitioso, quo quis diligit inordinatè res mundi, divitias, honores, voluptates, vitam corporis, alios, aut seipsum. Inordinatè autem ista diligit, quando ut ultimum finem diligit, sic amando, ut paratus sit propter illa Deum deserere, aut aliquod legis ejus præceptum ad mortale obligans transgredi. Quia ea igitur inordinatè amat, timet etiam inordinatè eadem amittere. Quantus est, & qualis amor fruendi, tantus & talis est timor perdendi. Est autem Timor istiusmodi semper lethale peccatum. Ah! quor est malorum Timor iste causa! Timet virguncula honestam paupertatem, sed duram, & thesaurum virginitatis prostituit. Metuit eandem, ut horridam, adolescens: & idcirco clepit, harpagat, defraudat, densum accumulat contra se rerum malè partarum lutum. Formidat aliqui excidere amicitia lucrosa hominis divitis: ea propter mentitur, lenocinatur, fidem vel simulat, vel negat. Quo-nam se non demittit aulicus ambitiosus? Quid-nā non designat homo venerus ut in amicæ suæ amorem se insinuet? vel in ejus non incidat indignationem. Incredibilia sunt, sed certa, in hoc genere, quæ referre possem, sed nolo, neque expedit. Quæ causa rapinarum, hypocrisis, perjuri, hæresis, apostasiæ crebriorum: quàm Timor iste Mundanus?

Hic igitur neque Fundamentum est Domus Sapien-tiæ, neque recti rationem habet: immò, ædificationi spiritualis est maximum obstaculum. Adeò, ut S. Tho-

mas

mas Aquinas oppositam illi virtutem, Fortitudinem posse dici Fundamentum existimet. Nam S-S^{da} quæst. IV. art. 7 quærenti, An Fides sit prima virtutum? responderet, Fidem, quâ principale fabricæ spiritualis Fundamentum, esse haud dubiè primam: nihilominus quandam aliam, indirectè, quatenus removet obstaculum ponendi fundamentum, posse dici priorem. Et præter Humilitatem, nominat Fortitudinem, quatenus aufert inordinatum Timorem impediens fidem. Multi enim non jaciunt firmum fidei fundamentum, Timore mundano præpediti. Joannis XII. *Ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, ut è Synagoga non eijcerentur: dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam DEI.* nimirum, amabant inordinatè gloriam mundanam: hinc Timor amittendi *Mundanus*. Joannis IX. parentes cæci nati cùm interrogarentur: *Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est, quomodo ergo nunc videt?* Responderunt, *scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est: quomodo autem nunc videat, nescimus: aut qui ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, et atem habet: ipse de se loquatur.* Quare non confitebantur clarè, & Christo dabant gloriam? *quoniam timebant Iudæos:* jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. Timore mundano percussus Petrus ter Dominum negavit, Joannis XVIII. In veteri Testamento, tempore Antiochi & Machabæorum plurimi ex Judæis Timore mundano defecerunt à fide, facti idololatæ. Ex Timore mundano scaturit olim in Ecclesia Christiana Crimen Traditorum: de quo frequens est mentio in schismate Africano. Propter Timorem istum Helæsaïtæ, putarunt fidei fundamentum moveri posse. Hos sequuti Priscilianistæ illud mysticum jactabant:

Aa 5

Iura,

Iura, periura, secretum prodere noli.

Eodem Timore correpti non pauci, in Britannia, Hollandia, Germania, Lutherani, Calvinistæ, Pseudepolitici omnem religionem simulant. E Catholicis tepidi, conjungunt se hæreticis, aut, si non amplectuntur, hæresim non damnant, ore ac conversatione, si nõ corde fidem abnegãtes. Quare per quã accommodè Tertullianus, in Scorpiã. c. 12. Timorem illum vocat *auarorem negandi*. Et D. Gregorius Nazianzenus scitè dicit Oratione 1. de Pace: nihil perinde timendum esse, quã ne quid magis quã DEUM timeamus, ob eamque causam fidei virtutisq; cujus servi sumus, causam deseramus. Eodem intuitu S. Basilius in Psal. xxxiii. Timorem mundanum appellat *hostilem*, sive quia ab hoste salutem contra salutem inijcitur, sive quia defectionem ad castra hostilia suadet: atque ita exponit precationem illam Davidis Regis: *A timore inimici eripe animam meam.* Psal. lxxi. Itaque qui in fide ac pietate optimè fuerunt radicati & fundati, *Timorem Mundanum* procul ex corde suejecerunt, Virgines castæ, juvenes pudici, viri honesti, Catholici ferventes, Martyres invicti: memores monitionis dominicæ, (a) *Nolite timere eos qui occidunt corpus*: & Apostolicæ, (b) *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini.* Item: (c) *Non dedit nobis DEVS Spiritum Timoris, virtutis, & caritatis & continentia.* Quibus convenit amosa protestatio Davidis: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* (d) *Si consistant adversum me castra, in hoc ego sperabo.* (e) Ex his constat, *Timorem Mundanum* dici posse *Fundamentum Domus Insipientia*: enim insipientia peccatum omne, & insipientes, ac stulti peccatores: non *Domus Sapientia*, aut virtutis. *Timor mundanus* *Fundamentum* est *Babylonis*, civitatis terrene

(a) Matt. 10. Luc. 12. (b) 1. Petri 3. 14. (c) 2. ad Timotheum. 1. Psal. 117. 6. 7. (e) Psal. 26. 3.

terrenæ, non Jerusalem, civitatis cœlestis, Sed nos Fundamentum Domus Sapientiæ inter Timorum species inquirimus.

ARTICULUS III.

TIMOR

Servilis. Filialis. Initialis.

Quis-nam ex iis sit Fundamentum Domus Sapientiæ.

TIMOR SERVILIS dicitur, quo quis timet pœnas à Deo constitutas peccatoribus; atque ita movetur ad benè agendum, ut pœnas illas evadat. Seu, quo malum vitat, & bonum operatur, timore gehennæ, ne à Deo in hoc seculo, aut futuro puniatur. Oritur Timor iste non proximè, neque propriè ex amore DEI, sed ex amore sui, non tamen per se malo: quo nimirum quisque amat incolumitatem suam suaque commoda. Vocatur *Servilis*, quoniam mos servorum est, obsequi dominis non ex amore ipsorum, sed ex amore sui, ne vapulent, si non obsequantur. *Timor*, inquit Augustinus, Conc. 25. in psal. 118. *quo non amatur iustitia, sed timetur pœna, Servilis est.*

TIMOR FILIALIS est ille, quo quis timet offendere DEUM, & ideò non audet ejus transgredi præceptum, ne gratiâ ejus excidat. Nascitur ex amore DEI filiali, qualis cernitur in bonis filiis erga parentes, quos metuent offendere. A. D. Augustino in psal. cxviii. exponente illud *Confige timore carnes meas*, vocatur *Castus*. Clarè S. Dorotheus: doctrina 4. *Quàm primum filius ad virilem & prudentem ætatem perrenerit, voluntatem & mandata patris sui præcipit, non timore, ne cadatur; neque concupiscentia, ut mercedē,*

aut

aut stipendium ab eo capiat, sed quia illum diligit, veneratur & colit. & caritatem unice observat. Qui huiusmodi est. jam audire meretur: non es servus, non mercenarius, sed filius & heres.

TIMOR INITIALIS est, quo quis ita timet offensivam DEI, ut simul etiam timeat pœnam: & idcirco est Timor filialis imperfectus; vel Timor mixtus ex filiali, & servili. Quare, cum Tectum ædificii spiritualis aliquantione sit Timor filialis, ut suo loco demonstrabitur; & Fundamentum tantum, Timor servilis, ut mox patebit, de tecto & fundamento participabit Initialis. DICATUR igitur, inter Timoris species, Fundamentum simpliciter esse illum, qui vocatur *Servilis*: à D. Basilio nominatus *Isagogicus*, seu introductorius. Sed Fundamentum, ut nuper de Humilitate probabam, secundarium, & non nisi indirectè, ac dispositivè, removendo præsumptionem, arrogantiam aut superbiam, quæ impedit ædificationem, & collocationem fundamenti primarii, quod est Fides. Certè, vix ullus fundamentum Fidei suo in fundo ponit, nemo penè, aut ordinariè nemo, iustificationis palatium erigit, communi modo nemo ædificat Domum Sapientiæ, nisi Timore servili solum suum præparaverit. Atq; de hoc Timore interpretor celeberrimum illud dictum, *Initium Sapientiæ Timor Domini*. Quod de Servili intellexerunt antiquissimi & gravissimi Patres, tanto consensu, ut contra velle asserere, temerarium videri possit. Sic enim docent, Clemens Alexandrinus, (a) Basilii, (b) Nazianzenus, (c) Hieronymus, (d) Augustinus; (e) Bruno, (f) Theodoretus, (g) Salonius, (h) Beda, (i) Eorundem sensu accipio id *Initium*, ut idem sit, quod primum elementum, fons, radix, & secundum archi-

etonicam,

(a) lib. 2. Strom. (b) homil. 9. in psal. 33. (c) Nicetas comm. in Gen. 2. de Pasch. Nazianz. (d) in 1. cap. Malach. (e) in cap. 1. Prou. tract. 9. (f) in psal. 119. (g) in psal. 110. (h) in 1. Prou. (i) in 1. Prou.

etoniam, *Fundamentum Sapientie*: ut superius est satis declaratum. Et ne lateret ambiguitas in vocabulo Hebraico *רֵשִׁיִת* *reschith*, Eccl. 1.16. *Initium Sapientie*, Latine vertitur: & Proverbiorum 1.7. *Timor Domini principium Sapientie*. Iterum Proverbiorum 19.10. *Principium Sapientie Timor Domini*: ubi non est *reschith*, ut in priori loco, sed *רְחִלָּת* *thehillath*; quæ vox non significat unquam principatum, aut primitias, sed simpliciter, ac propriè dictum in ordine vel loci, vel temporis initium, quod veteres vocabant *incipium*. Est igitur sensus, secundum litteram, moribus informandis accommodatus: Veram, perfectamque Sapientiam, quæ est virtutum omnium in vnam veluti Domum conformatarum apta ad inhabitandum dispositio, non inchoari à multa variaque lectione, non à multiplici rerum cognitione, non à vehementi animi contentione, aut ab acutâ speculatione, non à peregrinatione, à linguarum peritia, à nationum procul distitarum notitia, ab artium scientiarumque investigatione, sed à Timore Domini, & eo signatè, qui dicitur *Servilis*. Hunc esse substructionem Fidei, hunc *Magogen* ædificationis spiritualis, denique, hunc esse *Fundamentum Domus Sapientie*. Tunc ædificare incipimus, quando *DEUM* universorum *Judicem*, & quas inobedientibus, ingratis, prævaricatoribus minatus est pœnas, incipimus metuere.

Quomodo Timorem Servilem esse salutis initium & fundamentum, præter nominatos PP. scribunt Philo Carpathius, & Severianus commentario in Cantic. cap. VIII. Vulgatum est illud Augustini libro de catechizandis rudibus: *Rarissimè accidit, immò, ferè nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo DEI Timore percussus: quo illo? Servili.* Quod si Christianus in fide firmus, meditetur conversionem ad vitam perfectam,

Apo-

Apostolicam, religiosam; iterum à *Timore Servili* sumitur exordium. Sic Joannes Cassianus, cujus hæc est sententia lib. iv. Institut. Monasticar. cap. 39. *Per Timorem DEI & initium conversionis, & vitiorum purgatio, & virtutum custodia his, qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur.* Illorum sunt voces, quæ fidelium apud Prophetam (a) prolata, probataque, *A timore tuo concepimus, & peperimus spiritum salutis.* Denique verissimum est illud Ecclesiastici. (b) *Qui timet DEUM convertetur ad cor suum.* Itaque initium conversionis, ut benè dixit Cassianus, nempe, ad vitam perfectam, ad statum religiosum, ad Monachatum, ad cœnobium, ad eremum, est Timor: non dixit est desperatio. Desperatio pendulum facit ex furca vel arbore, cum Juda, non Monachum in solitudine aut cella cum Francisco. Falsum est istud popelli, & blasphemum, si universè intelligatur. Desperatio facit Monachum: & illa potissimum desperatio, quam vulgus insinuat, de opulenta aliqua sponsa ducenda. Scilicet! desperatio de consequendo illius consortio, & cū illa individua vitæ societatem ineundā, quam bona ne an mala, dolosa an fidelis, trux venefica, an amabilis & pacifica sit futurum ignoras, quæ fortè te ad extremam calamitatem redeget, omnium tibi futura malorum causa, nullius boni sit satis, ut prudentem æterno religionis includat carceri, quæ hæc insania? Non desperatio de sponsa, sed Timor Judicis & gehennæ implet monasteria ac solitudines. *Initium Sapientia Timor Domini. Fundamentum Ædificii spiritualis Timor est, non desperatio.*

(a) Isa. xxvi, secundum lxx. (b) Eccl. xxi. 7.